

ATMINTINĖ ODONTOLOGINE PRAKTIKA BESIVERČIANTIEMS ŪKIO SUBJEKTAMS

Radiacinės saugos centras (toliau – RSC), vykdydamas odontologine praktika besiverčiančių ūkio subjektų (toliau – ūkio subjektai) veiklos priežiūrą, sulaukia daugelio klausimų. Dažniausiai teiraujamasi kokius dokumentus privaloma teikti RSC vienu ar kitu atveju, kokių periodiškumu atlikti darbo vietų apšvitos stebėsenos matavimus, kokybės kontrolės bandymus, kokios įstaigos organizuoja radiacinės saugos mokymus ir kur kreiptis. Neretai ūkio subjektų veiklos patikrinimų metu nustatomi teisės aktų pažeidimai. Taip pat laiku nepateikiami dokumentai, pasikeitus licencijuojamos veiklos sąlygoms, jie neatitinka teisės aktų reikalavimų arba iš viso nepateikiami. Siekiant padėti odontologams geriau suprasti radiacinės saugos reikalavimus buvo parengta ši atmintinė, kurioje surašyti pagrindiniai reikalavimai, bei aktuali kontaktinė informacija.

Per 10 darbo dienų privaloma pranešti RSC

I. Pasikeitus licencijos verstis veikla su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais (toliau – licencija) duomenims:

Jeigu pasikeitė ūkio subjekto teisinė forma, įmonės kodas, buveinės adresas kreipiamasi į RSC su laisvos formos prašymu patikslinti licenciją ir kartu pateikiamos pasikeitimą patvirtinančių dokumentų kopijos ([1] 8⁴ straipsnio 1 dalis);

Gavus RSC sprendimą patikslinti licenciją privalu sumokėti valstybės rinkliavą **81 Lt.** ([4]).

Ši valstybės rinkliava turi būti sumokėta į Valstybinės mokesčių inspekcijos sąskaitą nurodytais rekvizitais: gavėjo kodas 188659752, gavėjo bankas, akcinė bendrovė „Swedbank“, surenkamosios sąskaitos numeris LT247300010112394300, banko kodas 73000, įmokos kodas 5769, arba banke „Nordea“ surenkamosios sąskaitos numeris LT122140030002680220, banko kodas 21400, įmokos kodas 5769, mokesčio pavadinimas – Valstybės rinkliava už veiklos su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais Licencijos ar laikinojo leidimo patikslinimą.

Patikslinta licencija įteikiama ūkio subjekto vadovui arba jo įgaliotajam asmeniui, turinčiam įgaliojimą atsiimti licenciją, atvykus į RSC arba, ūkio subjektui pageidaujant, išsiunčiama registruotu laišku.

Patikslinus licenciją, ūkio subjektas per 10 darbo dienų nuo pranešimo apie tai gavimo turi tiesiogiai ar registruotu laišku ([3] 43 punktas) grąžinti negaliojančią licenciją RSC.

II. Pasikeitus licencijos priedo duomenims:

Jeigu pasikeitė ūkio subjekto vadovas, atsakingas už radiacinę saugą, įsigytas naujas dantų rentgeno aparatas ar turimas aparatas perkeltas į kitą padalinį, parduotas ar nurašytas, pakeistas rentgeno vamzdis, pasikeitė su aparatu dirbantys darbuotojai, šio aparato naudojimo adresas, kontaktiniai duomenys (telefonas, el. paštas) kreipiamasi į RSC su laisvos formos prašymu pakeisti licencijos priedą ir kartu pateikiamos pasikeitimą patvirtinančių dokumentų kopijos ([3] 31 punktas, [14] IV skyrius).

Norint gauti teisę naudoti naują dantų rentgeno aparatą ar perkėlus naudotą aparatą į kitą vietą kreipiamasi į RSC, kuris įvertina ar patalpos tinkamai pritaikytos aparatui (žr. atmintinės skyrių „Statinio projektas“). Jei patalpos tinkamos, kreipiamasi į Radiacinės saugos priežiūros ir kontrolės skyriaus (RSPKS) ar Kauno, Klaipėdos ar Šiaulių RSPKS pareigūnus su prašymu atlikti patikrinimą ir įvertinti ūkio subjekto pasirengimą veiklai su naujuoju aparatu. Įvykdžius patikrinimo akto reikalavimus (jei jie buvo iškelti) informuojamas RSC apie atliktą patikrinimą ir reikalavimų įvykdymą bei prašoma suteikti teisę dirbti su minėtu aparatu.

Licencijos priedo pakeitimas yra **nemokamas**. Pakeistą licencijos priedą RSC išsiunčia el. paštu arba ūkio subjekto nurodytu kontaktiniu adresu.

III. Pasikeitus duomenims apie dantų rentgeno aparatus ar su jais dirbančius darbuotojus turi būti pateikti duomenys Valstybės jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių ir darbuotojų apšvitos registrui [2] (toliau – Registrui):

1. gavus (įsigijus) dantų rentgeno aparatą ar rentgeno vamzdį, jį sumontavus (išmontavus) arba perkėlus į kitą padalinį, baigus aparato eksploataciją privaloma pateikti *Pranešimą apie jonizuojančiosios spinduliuotės generatorių arba dalelių greitintuvą* ([6] 6 punktas, 1 priedas);

2. darbuotojui naujai pradėjus (baigus) dirbti su dantų rentgeno aparatais, perėjus į kitą padalinį privaloma pateikti *Pranešimą apie darbuotoją, dirbantį su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais* ([6] 6 punktas, 11 priedas).

1 kartą per metus privaloma pateikti RSC

I. Iki kiekvienų kalendorinių metų sausio 31 d. – informaciją apie naudojamus ir saugomus dantų rentgeno aparatus – *Metinės inventorizacijos duomenis apie turimus jonizuojančiosios spinduliuotės generatorius ir dalelių greitintuvus* ([6] 6 punktas, 7 priedas).

II. Jeigu darbuotojo individualiosios dozės ekvivalento tyrimus atlieka ne RSC – iki kiekvienų metų kovo 30 d. privaloma pateikti *Pranešimą apie darbuotoją, dirbančio su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais, apšvitą* ([6] 6 punktas, 12 priedas). Registro duomenų teikėjai gali įgalioti teikti šiame pranešime nurodytus duomenis Sveikatos apsaugos ministerijos nustatyta tvarka pripažintus asmenis, atliekančius darbuotojų individualiųjų dozių matavimus ir (ar) jų vertinimą. Įgaliojimas teikti duomenis įrašomas sutartyje dėl individualiosios dozės ekvivalento tyrimų atlikimo.

Kas 3 mėn. keisti darbuotojų individualiuosius dozimetrus

Darbuotojų, pradėjusių dirbti su dantų rentgeno aparatais ir priskirtų B kategorijai, išorinės apšvitos stebėseną atliekama vienerius metus (t.y. keturis ketvirčius). Įsitikinus, kad ji neviršija metinio išorinės profesinės apšvitos dozių registruojamojo lygio, t. y. 1 mSv, ir suderinus su RSC, tokių darbuotojų apšvita gali būti vertinama pagal darbo vietos stebėsenos rezultatus ([15] 17 punktas).

Norint nutraukti darbuotojo individualiosios dozės ekvivalento tyrimus t. y. atsisakyti individualaus dozometro nešiojimo kreipiamasi į RSC su laisvos formos prašymu, atitinkamai nurodant vieną iš pageidaujamų variantų:

1. nutraukti individualiosios dozės ekvivalento tyrimus prašyme išvardintiems darbuotojams (šiuo atveju sutartis dėl individualiosios dozės ekvivalento tyrimų išlieka galiojanti, dozimetrai keičiami ta pačia tvarka prašyme nurodytiems darbuotojams, esant poreikiui išlieka galimybė prašyti išduoti dozimetrą naujai priimtam darbuotojui, kuris dirbs su dantų rentgenodiagnostikos aparatu) arba

2. nutraukti sutartį dėl individualiosios dozės ekvivalento tyrimų.

1 kartą per 2 metus turi būti atlikta individualiųjų apsaugos priemonių patikra

Jeigu naudojamos naujos individualiosios apsaugos priemonės, būtina turėti jų įsigijimo datą patvirtinantį dokumentą. Tokių priemonių patikrą (nustatant švino ekvivalentą) būtina atlikti po 5 metų. Vėliau periodiškai – 1 kartą per 2 metus ([10] 57 p. [16] 27 p.).

Patikrą atlieka:

1. UAB „Limeta“, V.A. Graičiūno g., Vilnius, tel. (8 5) 264 9696, (8 5) 264 9697;

2. UAB „Medicinos fizika“, Neries kr. 4–49, Kaunas, M. Laurikaitis, mob. (8 685) 53 904;

3. UAB „Rentgenas“, V. Landsbergio-Žemkalnio g. 30-40, Kaunas, N. Medvedevas, mob. (8 623) 42 347.

1 kartą per 3 metus turi būti atliekami darbo vietų apšvitos stebėsenos matavimai ir dantų rentgeno aparatų kokybės kontrolės bandymai

Matavimus ([15] 1 punktas, 4 priedas) ir bandymus ([9] 13 punktas, 1 priedas) atlieka:

1. Radiacinės saugos centras, tel. (8 5) 236 19 36, (8 5) 236 19 34;

2. UAB „Limeta“, V.A. Graičiūno g., Vilnius, tel. (8 5) 264 96 96, (8 5) 264 96 97;
3. UAB „Medicinos fizika“, Neries kr. 4-49, Kaunas, M. Laurikaitis, mob. tel. (8 685) 53 904;
4. UAB „GRAINA“, Durpyno g. 22, Panevėžys, tel. (8 45) 57 0605;
5. UAB „Rentgenas“, V. Landsbergio-Žemkalnio g. 30-40, Kaunas, N. Medvedevas, mob. (8 623) 42 347.

Reikalavimai darbuotojams

Gydytojai odontologai, gydytojai odontologai specialistai ir gydytojų odontologų padėjėjai, dirbantys su intraoraliniais ir (ar) panoraminiais dantų rentgeno aparatais, privalo būti teoriškai ir praktiškai išmokyti su jais dirbti ([7] 2 ir 3 punktai).

Gydytojas odontologas, gydytojas odontologas specialistas ar gydytojo odontologo padėjėjas, norintis dirbti su intraoraliniu ir (ar) panoraminium dantų rentgeno aparatu turi:

1. turėti kvalifikacinį pasirengimą profesiniais klausimais patvirtinančius dokumentus;
2. būti apmokytas dirbti su dantų rentgeno aparatais pagal atskirą programą ir turėti tai patvirtinančią pažymėjimą, jeigu:
 - a) gydytojas odontologas yra baigęs Kauno medicinos universitetą (dabar Lietuvos sveikatos mokslų universitetas) iki 2000 m. arba Vilniaus universiteto Medicinos fakultetą iki 2001 m.;
 - b) gydytojas odontologas specialistas, įgijo gydytojo odontologo specialisto kvalifikaciją Kauno medicinos universitete arba Vilniaus universiteto Medicinos fakultete iki 1998 m.;
 - c) asmuo yra gydytojo odontologo padėjėjas.
3. būti apmokytas dirbti su panoramine įranga pagal atskirą programą ir turėti tai patvirtinančią pažymėjimą (jei siekiama gauti teisę dirbti su panoramine įranga);
4. baigti radiacinės saugos mokymo kursus ir turėti radiacinės saugos pažymėjimą;
5. būti apmokytas dirbti su konkretaus modelio aparatu ir turėti tai patvirtinančius dokumentus.

Minimalus išsilavinimas

Minimalaus išsilavinimo reikalavimai ([5] 6 priedas) keliama:

1. Asmeniui, atsakingam už radiacinę saugą ūkio subjekte, kuriame naudojami dantų rentgeno aparatai – aukštasis universitetinis biomedicinos, fizinių arba technologijos mokslų srities išsilavinimas;
2. Darbuotojui, dirbančiam su dantų rentgeno aparatais – biomedicinos, fizinių arba technologijos mokslų srities aukštesnysis arba iki 1995 metų įgytas specialusis vidurinis išsilavinimas ir įgyta profesinė kvalifikacija, atitinkanti darbo su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais pobūdį.

Profesinės kvalifikacijos tobulinimas

Profesinės kvalifikacijos tobulinimosi kursus organizuoja:

1. VU Odontologijos institutas, Žalgirio g. 115, Vilnius, D. Ivanauskaitė, mob. (8 686) 38 068, tel. (8 5) 272 1031;
2. Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Podiplominių studijų centras, Eivenių g. 2, Kaunas, I. Sribikienė, tel. (8 37) 32 6901.
3. Slaugos darbuotojų tobulinimosi ir specializacijos centras, Rugių g. 1, Vilnius, Kaunas, tel. (8 5) 271 2279.

1 kartą per 5 metus darbuotojai turi būti mokomi radiacinės saugos klausimais

Radiacinės saugos kursas ([10] 50 punktas, [5] 5 punktas) organizuoja:

1. Energetikų mokymo centras, Jeruzalės g. 21, Vilnius, tel. (8 5) 269 7285, (8 616) 10 404;
2. UAB „KITA KOMPETENCIJA“, R. Jankausko g. 6, Vilnius, R. Šarinskis, tel. (8 5) 203 0545, mob. (8 698) 54 477, (8 686) 101 06, (8 655) 96 545;

3. Slaugos darbuotojų tobulinimosi ir specializacijos centras, Rugių g. 1, Vilnius, Kaunas tel. (8 5) 271 2279.

Dantų rentgeno aparatų techninė priežiūra

Ūkio subjektas privalo sudaryti techninės priežiūros sutartį su įmone, turinčia RSC išduotą licenciją remontuoti ir prižiūrėti jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinius. Šios licencijos priede turi būti suteikta teisė prižiūrėti ir remontuoti atitinkamo modelio aparatus.

Techninės priežiūros sutartis turi būti periodiškai (laiku) atnaujinama arba sudaroma neterminuotam laikui.

Techninės priežiūros darbai turi būti atliekami 1 kartą per metus.

Priežiūros rezultatai privalo būti registruojami dantų rentgeno aparato pase, techninės priežiūros žurnale ar serviso kortelėse ([10] 46 ir 84.7 punktai).

Rentgenogramų registracija

Siekiant užtikrinti, kad pacientas buvo supažindintas su jam taikomomis procedūromis ir davė sutikimą atlikti dantų rentgeno tyrimą, o rentgenogramą atliko kompetentingas asmuo, turintis RSC suteiktą teisę dirbti su dantų rentgeno aparatu, turi būti pildomas rentgenogramų registracijos žurnalas. Žurnalo pavyzdyje nurodyti duomenys gali būti pildomi popierine forma, dalis duomenų gali būti pildoma elektroninėje laikmenoje, užtikrinant duomenų atsekamumą.

Rentgenogramų registracijos žurnalo pavyzdys

Eil. Nr.	Data	Paciento Vardas, Pavardė	Rentgeno-grama ¹			Paciento (jo atstovo Vardas, Pavardė) sutikimas ² parašas	Rentgenogramos atlikėjo Vardas, Pavardė, parašas
			Intraoralinė	Panoraminė	Kita		

¹ Atliktą tyrimą pažymėti varnele.

² Pacientas (jo atstovas) turi teisę atsakyti dantų rentgeno diagnostikos procedūros.

Jonizuojančiosios spinduliuotės ženklas

Dantų rentgeno aparato dalis (gaubė), kurioje įmontuotas rentgeno vamzdis, ir kontroliuojamosios zonos ribos turi būti pažymėtos jonizuojančiosios spinduliuotės ženklu ([10] 33 ir 35 punktai, [11] 47.2.1 punktas).

Įspėjamąjį jonizuojančiosios spinduliuotės ženklą galite įsigyti darbų saugos priemonėmis prekiaujančiose parduotuvėse, prekybos centruose, įmonėse prekiaujančiose rentgeno diagnostine įranga.

Statinio projektas

Jeigu įsigyjamą naujas dantų aparatas arba turimas dantų rentgeno aparatas perkeliamas į kitą vietą, privalu parengti Statinio projektą, kuriame būtų aprašyti radiacinės saugos sprendimai, ir jį suderinti su RSC, kuris atlieka Statinio projekto radiacinės saugos (specialiąją) ekspertizę ([10] 17 punktas, [17]).

Jeigu įsigyjamą naujas dantų rentgeno aparatas ir jis montuojamas ankstesniojo vietoje, paprastai rengti naujo statinio projekto nebūtina, pakanka RSC pateikti informaciją, susijusią su galimais dozių pokyčiais:

- 1) naujo aparato techninės savybės (kV, mA, s, tubuso ilgis);
- 2) darbo krūvis (nuotraukų skaičius per savaitę);
- 3) aplinkinių patalpų paskirtis;

- 4) rentgeno aparato montavimo vieta;
- 5) pirminės spinduliuotės kryptis;
- 6) paciento stebėseną.

Tuo atveju, kai turimas statinio projektas nebeatitinka galiojančių teisės aktų reikalavimų, privalu parengti naują projektą.

Radiacinės saugos centro kontaktai

Radiacinės saugos centras (RSC) (pietų pertrauka 12.00–12.45 val.)	Kalvarijų g. 153, Vilnius, tel. (8 5) 236 1936 el. paštas rsc@rsc.lt , http://www.rsc.lt , faksas (8 5) 276 3633
Licencijavimo ir Valstybės registro skyrius	tel. (8 5) 210 5816
Ekspertizės ir medicininės apšvitos stebėsenos skyrius	tel. (8 5) 236 1934
Profesinės apšvitos stebėsenos skyrius	tel. (8 5) 236 1933
Radiacinės saugos priežiūros ir kontrolės skyrius	tel. (8 5) 210 5817
Kauno radiacinės saugos priežiūros ir kontrolės skyrius	Aušros g. 44, Kaunas, tel. (8 37) 33 3760 mob. (8 608) 06 187
Klaipėdos radiacinės saugos priežiūros ir kontrolės skyrius	Bijūnų g. 6, Klaipėda, tel. (8 46) 38 3308 mob. (8 608) 06 185
Šiaulių radiacinės saugos priežiūros ir kontrolės skyrius	Vilniaus g. 229, Šiauliai, tel. (8 41) 52 4644 mob. (8 608) 06 198

Teisės aktų sąrašas

1. Lietuvos Respublikos radiacinės saugos įstatymas.
2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 25 d. nutarimas Nr. 651 „Dėl Valstybės jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių ir darbuotojų apšvitos registro įsteigimo bei jo nuostatų patvirtinimo“.
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 25 d. nutarimas Nr. 653 „Dėl Veiklos su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais licencijavimo taisyklių patvirtinimo“.
4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gruodžio 15 d. nutarimas Nr. 1458 „Dėl konkrečių valstybės rinkliavos dydžių ir šios rinkliavos mokėjimo ir grąžinimo taisyklių patvirtinimo“.
5. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. lapkričio 22 d. įsakymas Nr. V-1001 „Dėl Privalomojo radiacinės saugos mokymo ir instruktavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
6. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2009 m. rugpjūčio 24 d. įsakymas Nr. V-675 „Dėl Duomenų apie jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinius ir darbuotojus, dirbančius su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais, pateikimo Valstybės jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių ir darbuotojų apšvitos registru tvarkos aprašo patvirtinimo“.
7. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. birželio 17 d. įsakymas Nr. V-447 „Dėl Odontologų ir gydytojų odontologų padėjėjų teorinio ir praktinio mokymo dirbti su dantų rentgenodiagnostikos aparatais bei panoramine rentgeno įranga ir privalomojo pradinio bei periodiško mokymo radiacinės saugos klausimais tvarkos būdų aprašo patvirtinimo“.
8. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gegužės 25 d. įsakymas Nr. 285 „Dėl Valstybinės radiacinės saugos priežiūros reglamento patvirtinimo“.
9. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2009 m. lapkričio 12 d. įsakymas Nr. V-922 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 78:2009 „Kokybės kontrolės reikalavimai ir vertinimo kriterijai medicininėje rentgenodiagnostikoje“, patvirtinimo“.
10. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2008 m. vasario 14 d. įsakymas Nr. V-95 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 31:2008 „Radiacinės saugos reikalavimai medicininėje rentgenodiagnostikoje“, patvirtinimo“.
11. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2001 m. gruodžio 21 d. įsakymas Nr. 663 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 73:2001 „Pagrindinės radiacinės saugos normos“, patvirtinimo“.
12. Radiacinės saugos centro direktoriaus 2013 m. spalio 23 d. įsakymas Nr. V-68 „Dėl radiacinės saugos reikalavimų vykdymo patikrinimo klausimynų ir aktų-klausimynų bei akto formų patvirtinimo“.
13. Radiacinės saugos centro direktoriaus 2012 m. kovo 15 d. įsakymas Nr. V-37 „Dėl valstybinės radiacinės saugos priežiūros teritorijų paskirstymo“.
14. Radiacinės saugos centro direktoriaus 2011 m. lapkričio 28 d. įsakymas Nr. 82V „Dėl Dokumentų, kurių reikia licencijai ar laikinajam leidimui verstis veikla su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais gauti ir licencijos ar laikinojo leidimo verstis veikla su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais priedui pakeisti, rengimo tvarkos aprašo ir dokumentų formų patvirtinimo“.
15. Radiacinės saugos centro direktoriaus 2007 m. lapkričio 16 d. įsakymas Nr. 63 „Dėl Darbuotojų apšvitos ir darbo vietų stebėsenų atlikimo taisyklių patvirtinimo“.
16. Radiacinės saugos centro direktoriaus 2003 m. birželio 16 d. įsakymas Nr. 19 „Dėl Asmeninių apsauginių priemonių naudojimo dirbant su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais taisyklių patvirtinimo“.

17. Radiacinės saugos centro direktoriaus 2011 m. rugsėjo 15 d. įsakymas Nr. 62V „Dėl Statinio projekto radiacinės saugos (specialiosios) ekspertizės ir statybos ar rekonstravimo projekto, pateikto statybos leidimui gauti, sprendinių atitikties nustatytiems radiacinės saugos reikalavimams tikrinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Parengta 2014-03-05